

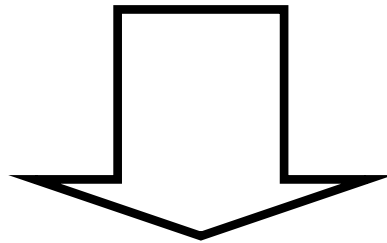
Význam a úloha regionálního rozvoje

Programy a podpory pro rozvoj - venkov

Gabriela Pavlíková
pavlikovag@pef.czu.cz

Sociální vědy a regionální/rurální rozvoj

- Využití teoretických poznatků
- Poznátky sociálních věd a každodenní dění

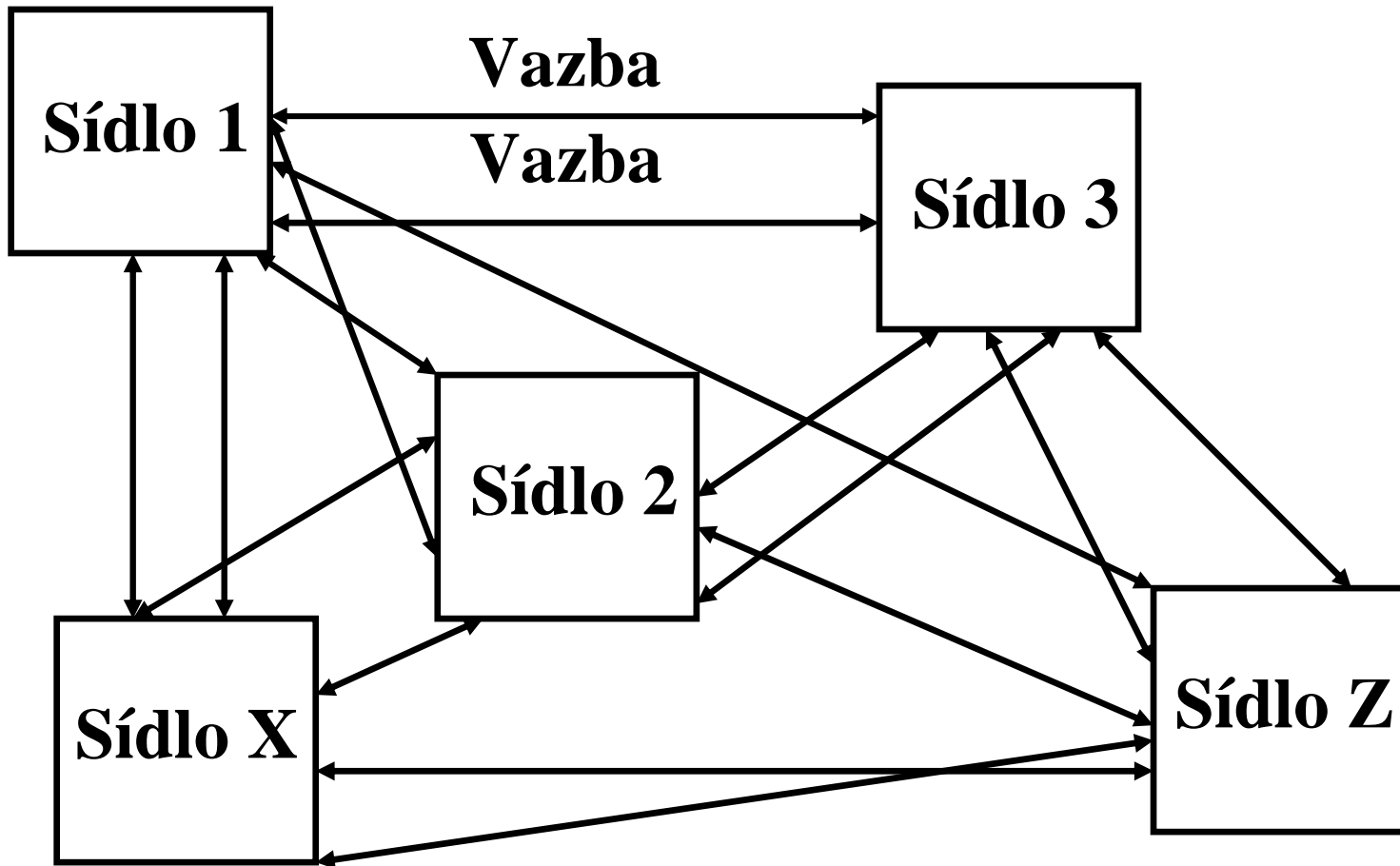

- Jasnější pochopení sociálního dění
- Příprava odpovídajících rozvojových aktivit
- Méně problémů při realizaci projektů, programů, strategií rozvoje
- Možnost zpětného hodnocení

Význam a úloha regionálního rozvoje

I. část

Osídlení

Ukazatele charakterizující osídlení

- Počet obcí
- Průměrná velikost obcí
- Počet obcí rozdílných velikostních skupin
- Podíl obcí rozdílných velikostních skupin na celkovém počtu obcí
- Počet obyvatelstva bydlícího v obcích jednotlivých velikostních skupin
- Podíl obyvatelstva bydlícího v obcích jednotlivých velikostních skupin na celkovém počtu obyvatelstva

Vymezení pojmu SÍDLO

- Sídla jsou prostorově oddělené soubory lidských sídlišť včetně ostatních výrobních a nevýrobních základních fondů, které však **NEMAJÍ PRÁVNÍ SUBJEKTIVITU**

Vymezení pojmu OBEC

- Obce představují základní územně správní jednotky s vymezenými obvody zahrnujícími jedno nebo více sídel, **MAJÍ VLASTNÍ PRÁVNÍ SUBJEKTIVITU**

Charakteristika struktury ÚZEMÍ, SÍDLO

- Územní struktura
- Sídlní struktura

Vymezení územních jednotek

- Správní (administrativní) jednotky
- Oblasti (regiony) či pásma (zóny)
- Katastrální území
- Obec
- Lokalita (sídlo)

Sídla

- Poměrně malá území
- Rozdílná velikost
- Rozdílný průměrný počet obyvatel v jednom sídle
- Rozdílný poměr a počet velikostních typů sídel na území ČR
- Nerovnoměrná struktura obcí na území ČR
- Různé funkce sídel

Index rozdrobenosti

3x podíl obcí do 199 obyvatel

2x podíl obcí s 200 – 499 obyvateli

1x podíl obcí s 500 – 999 obyvateli

$\Sigma =$ INDEX ROZDROBENOSTI

Funkce sídel

Vymezení pojmu REGION (příklady)

- Region je komplex vznikající regionální diferenciací krajiny (zdroj Mates, P., Wokoun, R., Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy, 2001)
- Region je sociálně geografický subsystém – současné soc. geogr. systémy jsou výsledkem formování nové geografické organizace společnosti (zdroj Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A., Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova, 2007)
- Územní celek vymezení pomocí administrativních hranic krajů, okresů, obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován podle Zákona o podpoře regionálního rozvoje (zdroj Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje ve znění zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., a zákona č. 186/2006 Sb.)

Struktura regionů

```
graph TD; A[Struktura regionů] --> B[• Homogenní regiony]; A --> C[• Heterogenní regiony];
```

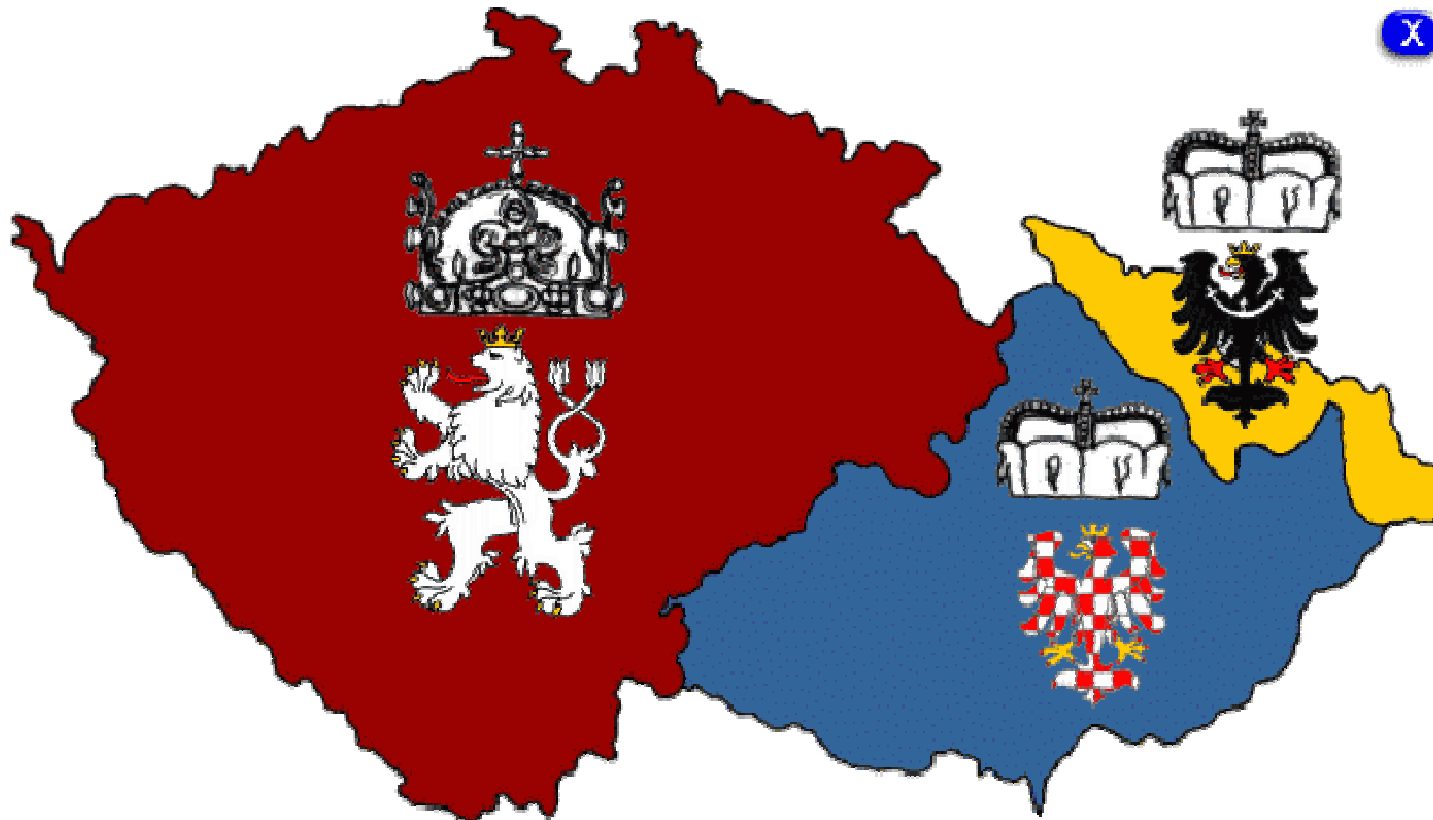
- Homogenní regiony

- Heterogenní regiony

Řád a hierarchie regionů

- Obecné znaky regionů
- Specifické znaky regionů
- Regiony různých řádů – makroregiony, mezoregiony, mikroregiony

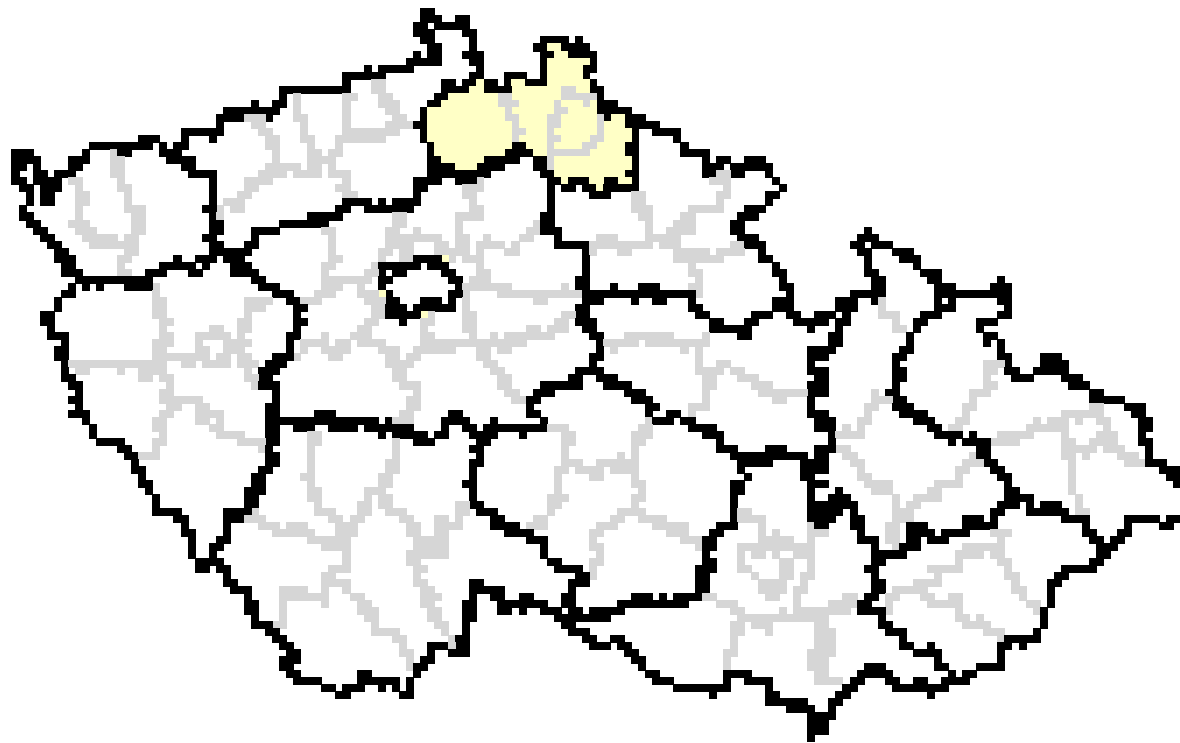
Regionální struktura ČR - Makroregiony

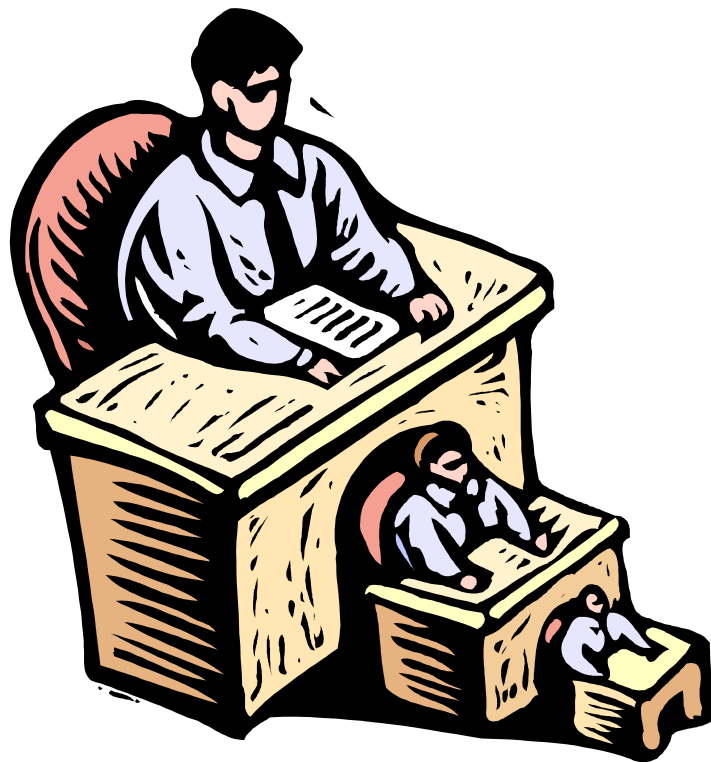
Regionální struktura ČR - Mezoregiony

Regionální struktura ČR - Mikroregiony

Regionalizace

Regionální politika (I)

- Příčiny vzniku regionální politiky
- Mezuregionální rozdíly – problémové regiony

Definice regionální politiky (II)

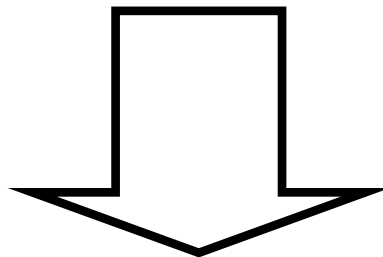
- Soubor opatření a nástrojů, pomocí kterých má dojít ke zmírnění nebo odstranění rozdílů v ekonomickém rozvoji dílčích regionů. (zdroj Základy prostorové ekonomiky, Matoušková, Z. a kol. 1992)
- V ČR je chápána jako koncepční činnost státu, regionálních a místních orgánů, jejímž cílem je přispívat k vyváženému a harmonickému rozvoji jednotlivých regionů ČR, ke snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů a ke zlepšení regionální hospodářské struktury. (zdroj Zásady regionální politiky vlády, přijaté usnesením vlády ČR č. 235 z 8. 4. 1998)
- Součást státní politiky, ovlivňující rozmístění hlavních ek. zdrojů a aktivit na celém území státu nebo v jeho části. Regionální politika zahrnuje opatření napomáhající jednak růstu stupně ek. aktivity v území, kde je vysoká nezaměstnanost a malé naděje na přirozený ek. růst, a na druhé straně opatření sloužící ke kontrole ek. aktivit v územích s nadměrným růstem. (zdroj Dictionary of Human Geography, Goodall, B., 1987)

Regionální plánování v ČR

- Probíhá na úrovni místní, regionální a národní:
 - Strategie rozvoje mikroregionů
 - Strategie regionálního rozvoje, plány rozvoje kraje
 - Národní rozvojový plán

Analýza regionálních disparit v ČR

- Praha (hl. m.) x ostatní kraje
- Moravskoslezský, Ústecký kraj
- Zemědělské oblasti
- Životní prostředí
- Vnitřní socio-ekonomické rozdíly

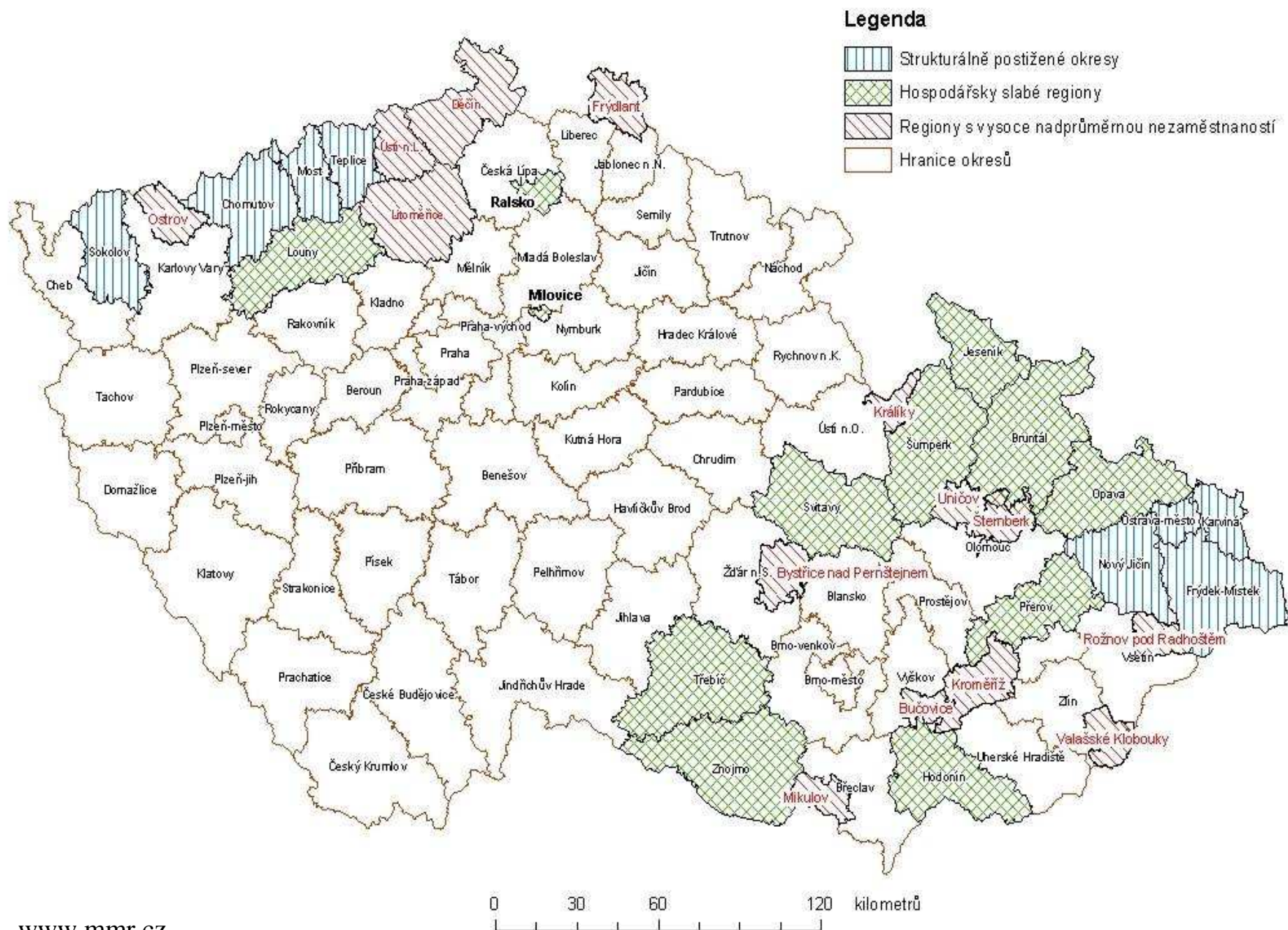

Regiony se soustředěnou podporou státu

Podpora regionů v ČR

- Regiony se soustředěnou podporou státu:
 - strukturálně postižené regiony
 - hospodářsky slabé regiony
 - regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností

Vymezení regionů se soustředěnou podporou státu

Vymezení venkovských regionů (I)

- Venkov – oblast s problémy
- Definice venkova (ukazatele EU)

Vymezení venkovských regionů (II)

Typologie venkovského prostoru podle metodiky OECD

- 1. PREDOMINANTLY RURAL REGION (PRR, VÝRAZNĚ VENKOVSKÝ REGION)**
= více než 50 % obyvatel regionu (okresu) žije ve venkovských obcích s hustotou menší než 100 obyvatel na km²
- 2. SIGNIFICANTLY RURAL REGION (SRR, PŘEVÁŽNĚ VENKOVSKÝ REGION)**
= 15 - 50 % obyvatel regionu (okresu) žije ve venkovských obcích s hustotou menší než 100 obyvatel na km²
- 3. PREDOMINANTLY URBAN REGION (PUR, VÝRAZNĚ MĚSTSKÝ REGION)**
= méně než 15 % obyvatel regionu (okresu) žije ve venkovských obcích s hustotou menší než 100 obyvatel na km²

Typologie venkovského prostoru podle metodiky Terplan (III)

- ČR v Plánu rozvoje venkova s výhledem do r. 2006 pracovalo s následující typologií vypracovanou Terplanem

Terplan tuto základní typologii dále rozčlenil na následující typy:		
Výrazně venkovské	V1	více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích
Převážně venkovské	V2	37,5 - 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích
Venkovské celkem V1 + V2	V	
Smíšené	S	25 - 37,5 % obyvatel žije ve venkovských obcích
Nevyhraněné celkem V2 + S + M2	N	
Převážně městské	M2	15 - 25 % obyvatel žije ve venkovských obcích
Výrazně městské	M1	méně než 15 % obyvatel žije ve venkovských obcích
Městské celkem M2 + M1	M	

Typologie venkovského prostoru podle metodiky OECD (VI)

Typologie okresů podle podílu obyvatel v obcích s hustotou zalidnění méně než 100 obyvatel na 1 km ²					
HI.m. Praha	Hradec Králové	České Budějovice	Děčín	Havlíčkův Brod	Domažlice
Benešov	Jičín	Český Krumlov	Chomutov	Jihlava	Klatovy
Beroun	Náchod	Jindřichův Hradec	Litoměřice	Pelhřimov	Plzeň - město
Kladno	Rychnov nad Kněžnou	Písek	Louny	Třebíč	Plzeň - jih
Kolín	Trutnov	Prachatice	Most	Žďár nad Sázavou	Plzeň - sever
Kutná Hora	Chrudim	Strakonice	Teplice	Bruntál	Rokycany
Mělník	Pardubice	Tábor	Znojmo	Frýdek - Místek	Tachov
Mladá Boleslav	Svitavy	Kroměříž	Česká Lípa	Karviná	Vysvětlivky:
Nymburk	Ústí nad Orlicí	Blansko	Jablonec n. Nisou	Nový Jičín	převážně venkovské
Praha - východ	Cheb	Brno - město	Liberec	Opava	převážně městské
Praha - západ	Karlovy Vary	Brno - venkov	Semily	Ostrava - město	významně venkovské
Příbram	Sokolov	Břeclav	Ústí nad Labem	Olomouc	
Rakovník	Vsetín	Hodonín	Přerov	Prostějov	
Uherské Hradiště	Zlín	Vyškov	Šumperk	Jeseník	

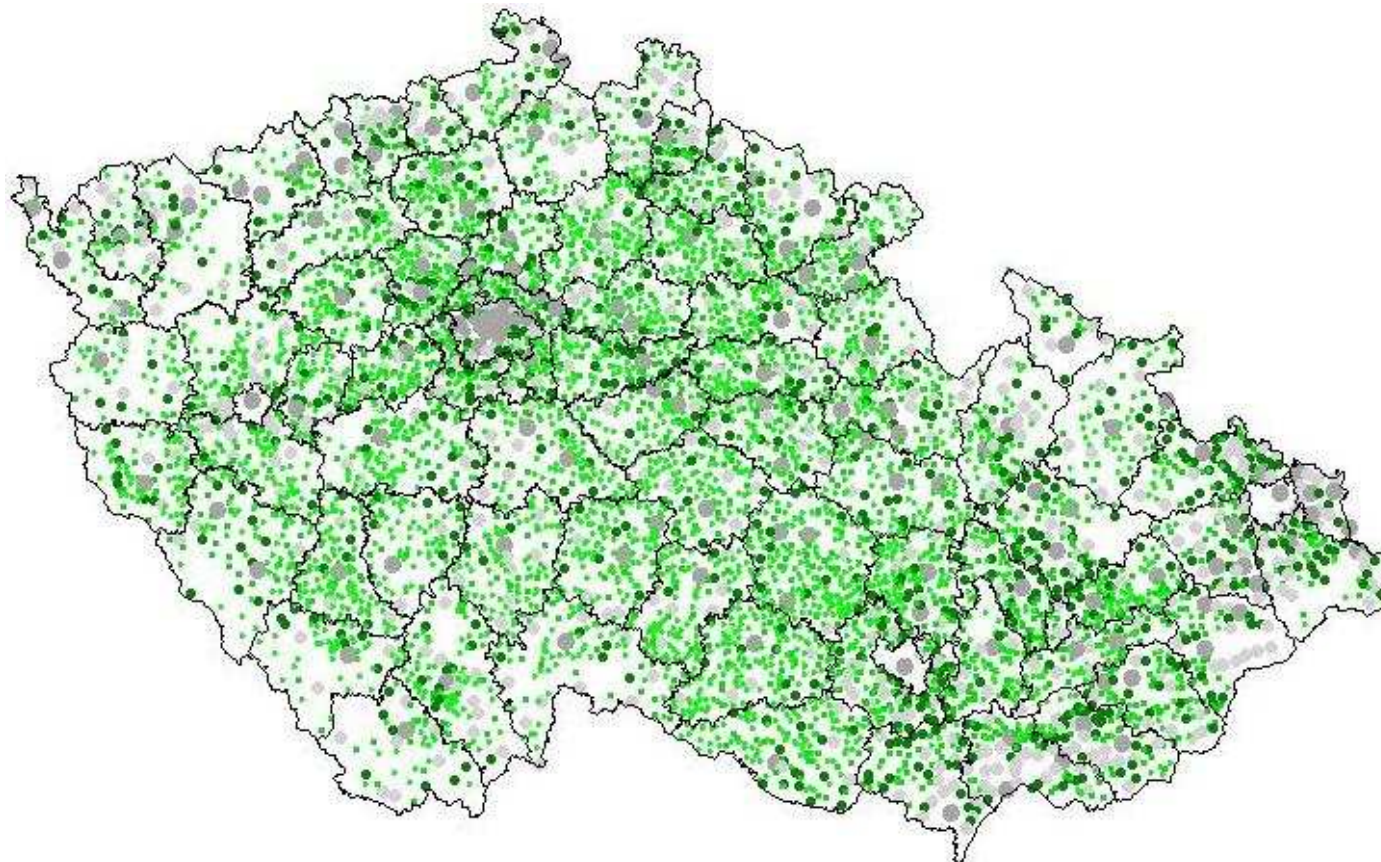
Zdroj: Analýza potřeb rozvoje venkova, ÚRS PRAHA, a.s., prosinec 2004

Typologie venkovských regionů v ČR dle Plánu rozvoje zemědělství a venkova ČR na období 2000 - 2006

- Venkovské oblasti, ve kterých dochází k vylidňování
- Venkovské oblasti, ve kterých dochází k rychlé transformaci zemědělského sektoru
- Venkovské oblasti čelící tlakům městských center
- Venkovské oblasti, které jsou z hlediska sociálně-ekonomického profilu převážně zemědělské
- Venkovské oblasti čelící problémům životního prostředí
- Venkovské oblasti s rekreačním potenciálem v přírodě nebo s bohatou a dynamickou kulturou a tradicí

Venkovské osídlení v ČR

Na českém venkově žije v současné době 2 689 676 obyvatel (k 1.1.2005)

Z celkového počtu obyvatel ČR představují obyvatelé venkova zhruba jednu čtvrtinu (26,3 %)

Pramen: Venkovské obce představují 89,82 % všech obcí, ale spravují území, které tvoří 73,6 % plochy našeho státu. V českých podmínkách je venkov zpravidla vymezován jako soubor venkovských obcí, kdy statistickou hranicí pro jejich vymezení je 2 000 obyvatel. Obce s nižším počtem obyvatel než 2 000 jsou v ČR považovány za venkovské. Existují však i typické venkovské obce, které mají obyvatel více a podle tohoto kritéria venkovem nejsou (nejvíce na jižní Moravě a na Ostravsku). Současně existuje 57 měst, které mají méně než 2 000 obyvatel, v tom 3 obce s méně než 1 000 obyvatel. Zdroj: www.mze.cz; Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013.

Klasifikace NUTS

- Klasifikace CZ-NUTS je základním systematickým nástrojem pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby poskytování statistických informací Evropské unii, zejména pro potřeby spojené s čerpáním ze Strukturálních fondů EU.
- Klasifikace CZ-NUTS byla vypracována na podkladě metodických principů vytvořených Statistickým úřadem Evropských společenství - Eurostatem. V označení klasifikace „CZ“ znamená národní verze mezinárodního standardu NUTS (**NUTS** = La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques).
(Klasifikace NUTS byla uzákoněna - Sbírka zákonů ČR 1999, částka 33, 18. 5. 1999)

Klasifikace NUTS

Jednotka NUTS	Velikost vymezení	Česká republika
NUTS 0	Stát	Není
NUTS 1	3 – 7 milionů obyvatel	ČR
NUTS 2	0,8 – 3 miliony obyvatel	Regiony soudržnosti (8)
NUTS 3	150 – 800 tisíc obyvatel	Kraje (14)
LAU 1		Bývalé okresy (77)
LAU 2	Obec	Obce (6 249)

Programy a podpory pro rozvoj území

II. část

Programy a podpory

```
graph TD; A[Programy a podpory] --> B[Zdroje EU]; A --> C[Národní zdroje]; B --> B1[Zdroj EU1]; B --> B2[Zdroj EU2]; B --> B3[Zdroj EUX]; C --> C1[Národní zdroj1]; C --> C2[Národní zdroj2]; C --> C3[Národní zdrojX];
```

Zdroje EU

Zdroj EU1

Zdroj EU2

Zdroj EUX

Národní zdroje

Národní zdroj1

Národní zdroj2

Národní zdrojX

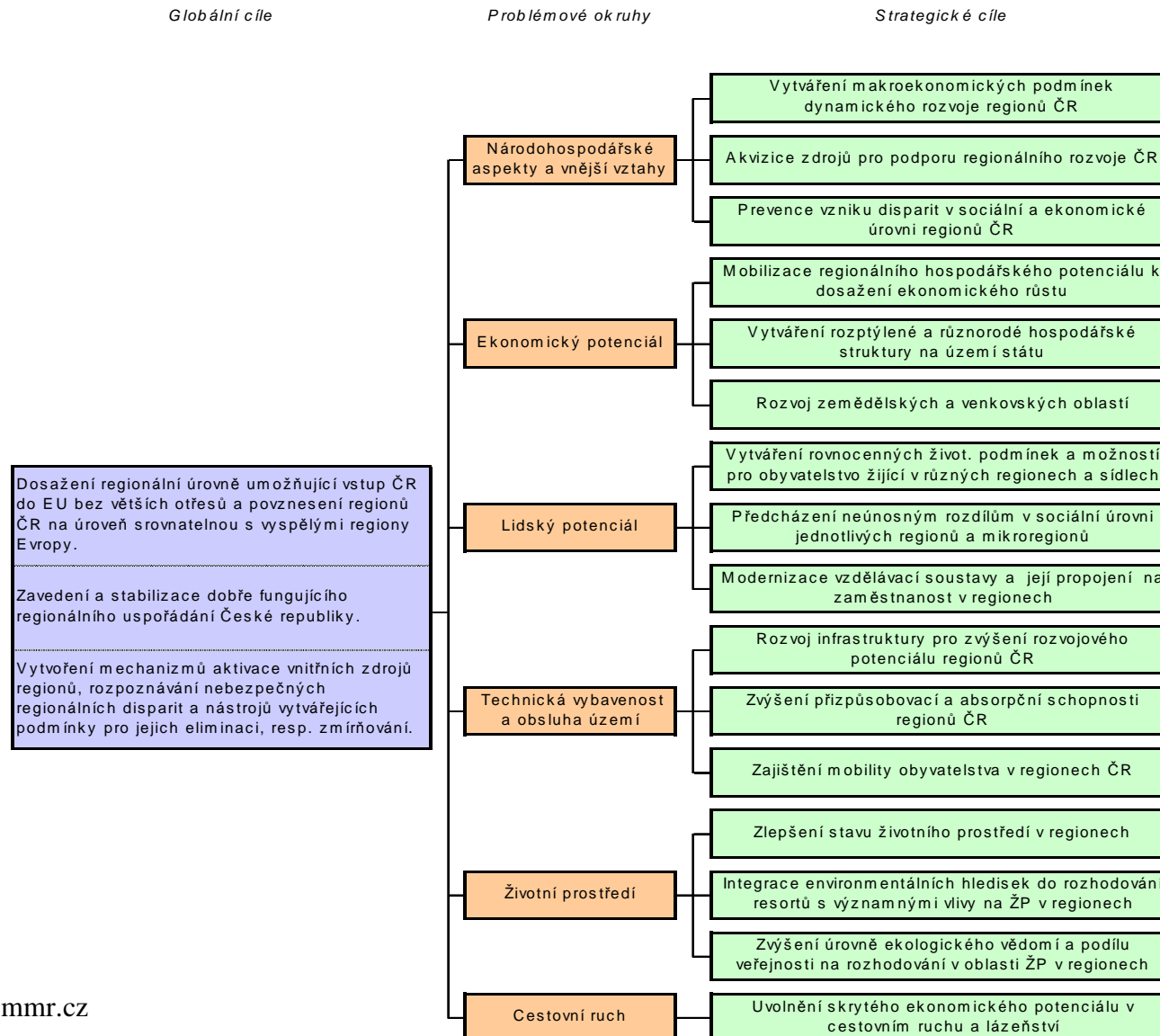
Programy a podpory – čerpání národní zdrojů (zdroje EU)

Strategie regionálního rozvoje ČR (r. 2000)

- Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)
- Strategie rozvoje regionů od 90. let
- Analýza existujících disparit – regiony vyžadující pomoc
- Cílená pomoc na vymezené regiony
- Globální a specifické cíle

Cíle Strategie regionálního rozvoje ČR (r. 2000)

Cíle strategie regionálního rozvoje ČR

Zdroj: www.mmr.cz

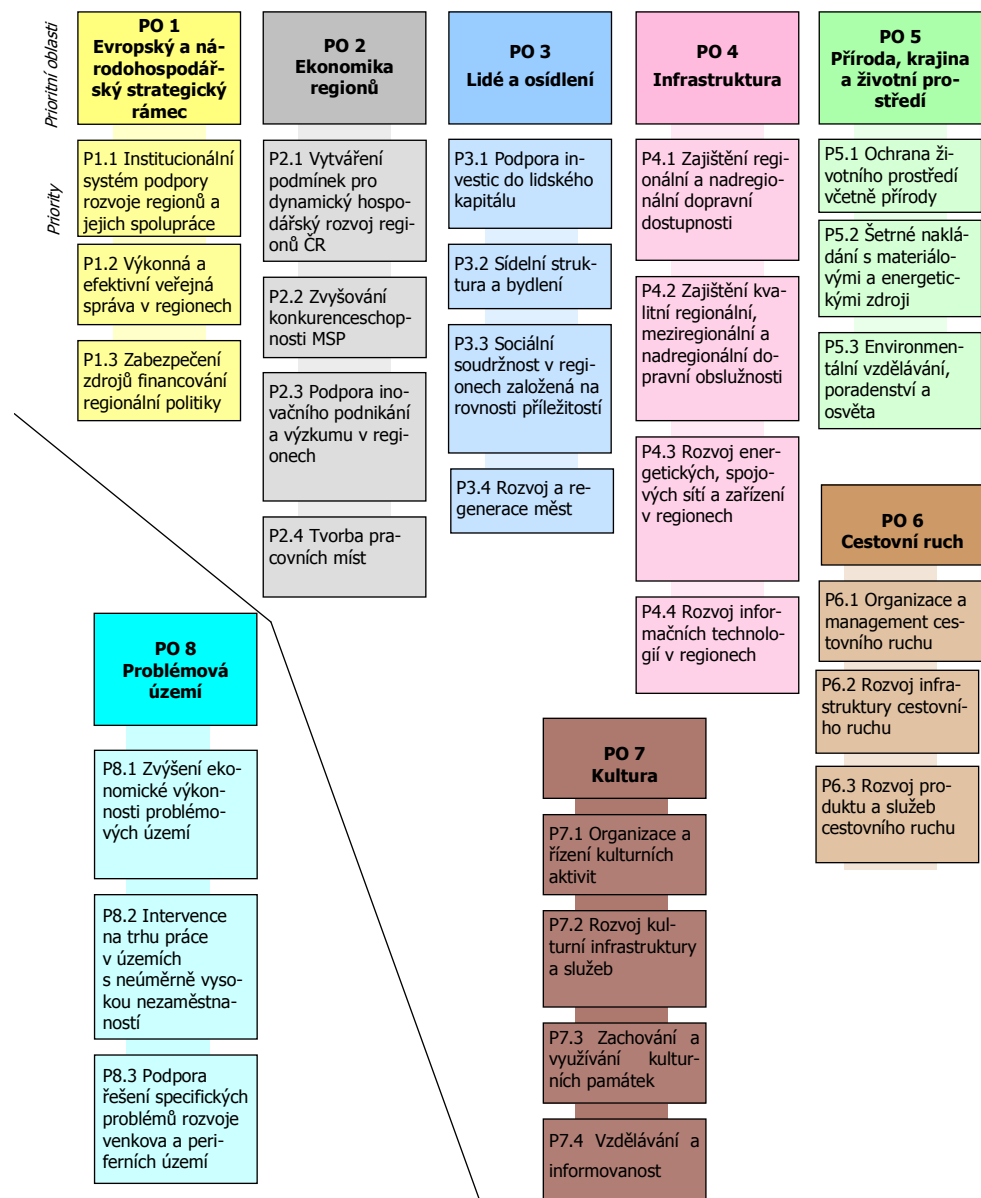
Přehled uskutečněných regionálních programů v letech 2000 - 2007

Rok	Název programu
2000	<ul style="list-style-type: none"> Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Ostravsko Regionální program podpory rozvoje regionů na úrovni NUTS II Ostravsko a Severozápad Regionální program podpory obnovy a výstavby technické infrastruktury v bývalých vojenských újezdech Ralsko a Mladá Pilotní regionální program podpory hospodářsky slabých okresů v oblasti Šumavy
2001	<ul style="list-style-type: none"> Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Ostravsko Regionální program podpory rozvoje regionů na úrovni NUTS II Ostravsko a Severozápad Regionální program podpory obnovy a výstavby technické infrastruktury v bývalých vojenských újezdech Ralsko a Mladá
2002	<ul style="list-style-type: none"> Regionální program podpory rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů
2003	<ul style="list-style-type: none"> Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Ostravsko Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Moravskoslezsko Regionální program podpory rozvoje regionů na úrovni NUTS II Ostravsko a Severozápad Regionální program podpory rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů Program obnovy venkova
2004	<ul style="list-style-type: none"> Program obnovy venkova Výzkum a jeho programy Programy podpory regionálního rozvoje Regionální programy podpory podnikání Program podpory rozvoje území výrazně postiženého redukcí nebo zánikem vojenských posádek
2005	<ul style="list-style-type: none"> Program obnovy venkova Výzkum a jeho programy Programy podpory regionálního rozvoje Program podpory rozvoje území výrazně postiženého redukcí nebo zánikem vojenských posádek
2006	<ul style="list-style-type: none"> Regionální program podpory rozvoje severozápadních Čech a Moravskoslezského regionu Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Moravskoslezsko a dalších regionech se soustředěnou podporou státu Regionální program podpory obnovy a výstavby technické infrastruktury v bývalých vojenských újezdech Ralsko a Mladá Regionální program podpory rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů Podprogram Podpora obnovy venkova Obnova obecního a krajského majetku postiženého živelní nebo jinou pohromou
2007	<ul style="list-style-type: none"> Podpora rozvoje severozápadních Čech a Moravskoslezského regionu Podpora rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů na území NUTS II Severozápad a Moravskoslezsko a dalších regionech se soustředěnou podporou státu Podpora úprav bývalých vojenských areálů k obecnímu využití Podpora rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů Podpora obnovy venkova Obnova obecního a krajského majetku postiženého živelní nebo jinou pohromou

Strategie regionální rozvoje ČR 2007-2013

- Z cílů a priorit regionálního rozvoje EU \Rightarrow národní specifika ČR
- Naplnění 3 cílů \Rightarrow Fond soudržnosti
308 041 000 000 € (přibližně 8 686,8 mld.
Kč)

Cíle a opatření navržená v současné Strategii regionálního rozvoje ČR

Program obnovy venkova (POV)

- Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)

- Vypisován již od r. 1991

- Dotační tituly za r. 2007

- **Dotační titul 1 – podpora vítězů soutěže vesnice roku 2006**

- a) obnovu a údržbu venkovské zástavby a občanské vybavenosti (např. radnice, školy, předškolní zařízení, kulturní zařízení, hasičské zbrojnice, sakrální stavby, hřbitovy, drobné stavby),

- b) komplexní úpravu veřejných prostranství,

- c) obnovu a zřizování veřejné zeleně,

- d) rekonstrukci a výstavbu místních komunikací, stezek a veřejného osvětlení,

- e) podporu spolupráce obcí při rozvoji venkova,

- f) přípravu a realizaci propagačních materiálů obce v souvislosti s umístěním v soutěži Vesnice roku.

- **Dotační titul 2 – podpora zapojení dětí a mládeže do komunitního života v obci**

- a) obnovu a údržbu venkovské zástavby a občanské vybavenosti (např. školy, předškolní zařízení, kulturní zařízení, drobné sakrální stavby a památky),

- b) úpravu veřejných prostranství,

- c) obnovu a zřizování veřejné zeleně,

- d) rekonstrukci nebo vybudování zařízení pro volnočasové aktivity (hřiště, klubovny cyklostezky, bruslařské dráhy, naučné stezky apod.).

- **Dotační titul 3 – podpora spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova (akce nadregionálního významu)**

- a) prezentaci úspěšných projektů zaměřených na obnovu a rozvoj venkova,

- b) výměnu zkušeností při přípravě projektů zaměřených na obnovu a rozvoj venkova,

- c) podporu spolupráce a odborného vzdělávání zástupců obcí zaměřeného na obnovu a rozvoj venkova.

Program podpory rozvoje venkovských regionů - LEADER ČR

- Ministerstvo zemědělství (MZe)
- Od r. 2004
- Cíl \Rightarrow vytvoření místních akčních skupin (MAS) \Rightarrow čerpání finančních zdrojů z EU
- Ročně cca 70 mil. Kč
- Cíle:
 - Zlepšení kvality života ve venkovských oblastech
 - Posílení místního ekonomického prostředí a tvorby pracovních míst
 - Zhodnocení místních přírodních a kulturních zdrojů

Programy a podpory – čerpání zdrojů EU

Národní rozvojový plán 2004 - 2006

- Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)
- Vznik r. 2003
- Specifické cíle – Cíl 1
- Operační programy:
 - Průmysl a podnikání;
 - Rozvoj lidských zdrojů;
 - **Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (RVMZ);**
 - Infrastruktura;
 - **Společní regionální operační program (SROP).**

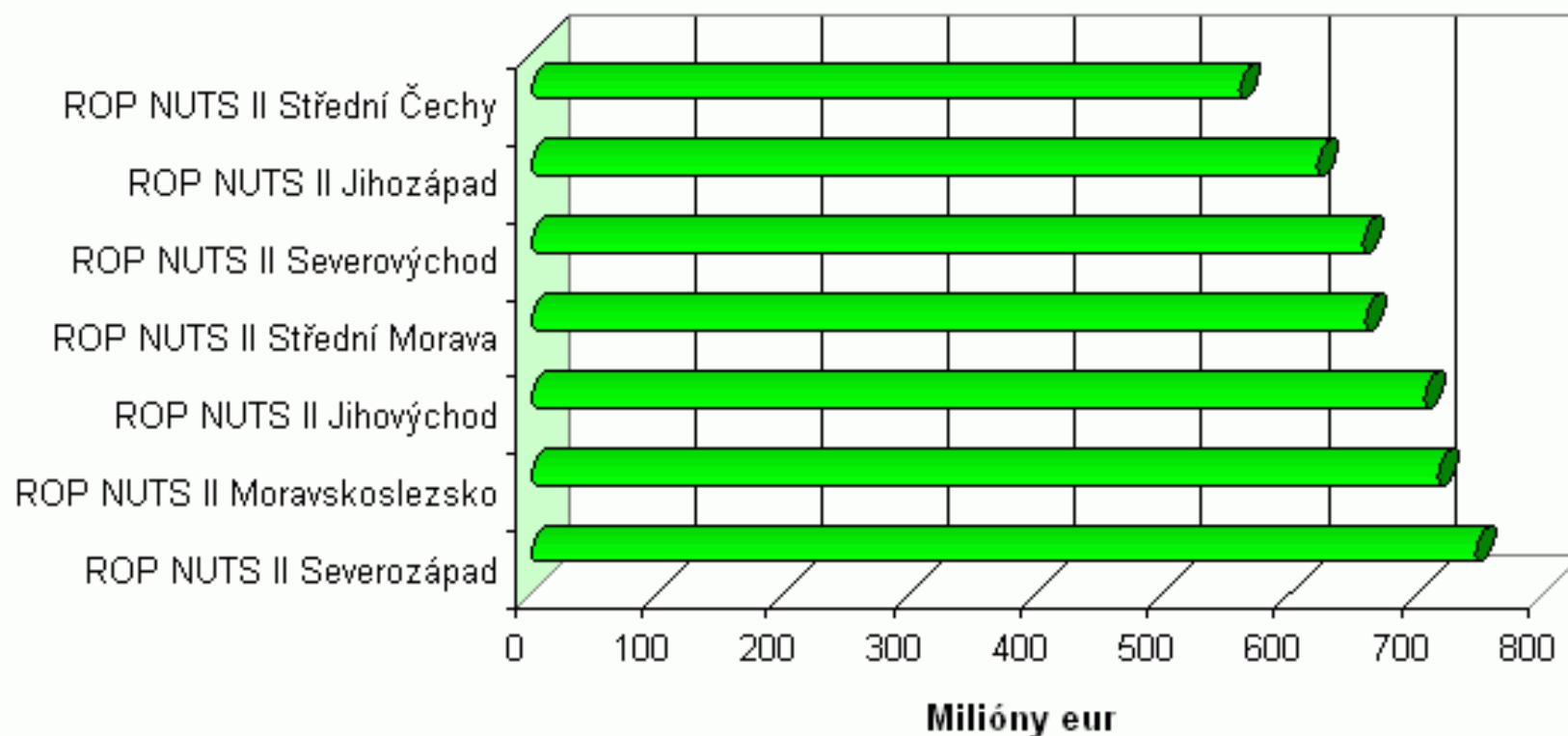
Společný regionální operační program (SROP)

Regionální operační programy (ROP)

- Podnikání
- Infrastruktura
- Rozvoj lidských zdrojů
- Cestovní ruch

Regionální operační programy (ROP) 2007-2013 – alokace finančních zdrojů

Schéma: Indikativní alokace prostředků z fondů EU v České republice pro ROP v cíli Konvergence

Evropské programy a iniciativy v období 2004 - 2006

- EQUAL
- ESPON
- INTERACT – INTEREG III
- **INTERREG IIIA** ČR - Bavorsko, Polsko, Rakousko, Sasko, Slovensko,
- **INTERREG IIIB**
- **LEADER+**
- URBACT

Iniciativa LEADER+

- 2004 – 2006 neměla samostatný finanční zdroj
- Nové členské země \Rightarrow Implementace \Rightarrow Oblast 1 Iniciativy – strategie pilotního charakteru pro integrovaný rozvoj venkovských oblastí
- V ČR součást OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ)

Programy pro obnovu a rozvoj venkova

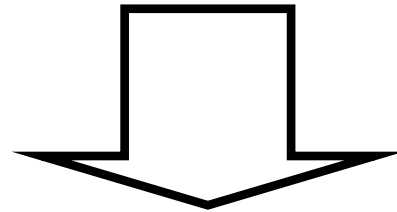
- Ministerstvo zemědělství (MZe)
- Období 2004 – 2006:
 - Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 - 06 (HRDP)
 - OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství 2004 - 06 (OP Zemědělství)
- **Období 2007 – 2013:**
 - **Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013 (PRV)**

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova 2007 – 2013 (EAFRD)

- V ČR - Program rozvoje venkova (PRV)

Analýza současného stavu

Požadavky EU

Globální cíle

Specifické cíle

Opatření za jednotlivé osy

Program obnovy venkova na období 2007 – 2013 (PRV)

- Struktura dokumentu:
 - OSA I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví
 - OSA II – Zlepšování životního prostředí a krajiny
 - OSA III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova
 - OSA IV – LEADER
 - OSA V – Technická pomoc

Literatura

- Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova
- Kolektiv autorů: Úvod do regionálních věd a veřejné správy, Vybrané kapitoly, CODEX BOHEMIA, s. r. o., 1998
- Majerová, V. a kol.: Sociologie venkova a zemědělství, ČZU PEF Praha ve vydavatelství CREDIT, 2000
- Jindrová, P., Teuschelová, T., Rosecký, D., Reitschmiedová, A.: Agenda 21 v ČR, Regionální plánování, udržitelný rozvoj a strukturální fondy, listopad 2001
- Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje
- Majerová, V. a kol.: Český venkov 2000, Základní údaje, ČZU PEF Praha ve vydavatelství CREDIT, 2002
- Majerová, V. a kol.: Český venkov 2003, Situace před vstupem do EU, ČZU PEF Praha ve vydavatelství CREDIT, 2004
- Hlaváček, P.: Mikroregiony, svazy a sdružení obcí
- Stehlík, L.: Možnosti rozvoje města za pomoci fondů EU – základní přehled
- Moldan, B., Hák, T., Kolářová, H.: Národní strategie udržitelného rozvoje a regionální rozvoj, UK v Praze, 2002
- Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství: Plán rozvoje zemědělství a venkova ČR na období 2000 – 2006, Plán SAPARD, duben 2000
- Ministerstvo pro místní rozvoj: Sledování regionálních rozdílů, Příloha č. 3 ke Strategii regionálního rozvoje ČR, Praha 2000
- Kutscherauer, A. a kol: Strategie regionálního rozvoje ČR, svazek 1 Návrh souhrnného dokumentu, Praha 2000
- ÚRS PRAHA, a.s.: Analýza potřeb rozvoje venkova (Vymezení venkovských prostorů 1. etapa), prosinec 2004
- www.mze.cz, www.mmr.cz, www.mvcr.cz, www.czso.cz, www.strukturalni-fondy.cz